
Список використаних джерел

1. Бойд Е. Ефірна журналістика. Технології виробництва ефірних новин / Е.Бойд. – К.: Ін-т журналістики КНУ ім. Т.Шевченка, 2007. – 430 с.
2. Васильєва Л.А. Делаем новости: Учебное пособие / Л.А.Васильєва. – М.: Аспект Пресс, 2003 – // <http://evartist.narod.ru/text5/23.htm>.
3. Гаврилов К. Как делать сюжет новостей и стать медиатором / К. Гаврилов. – СПб: Амфора. ТИД Амфора, 2007. – 299 с.
4. Гоян В.В. Типові та жанрові особливості інформаційної телепрограми: Посібник для студентів Інституту журналістики / В.В.Гоян. – К.: КНУ, 2001.
5. Дмитровський З.Є. Телевізійна журналістика: Матеріали для вивчення основ тележурналістики / З.Є. Дмитровський. – Львів: ПАІС, 2009. – 299 с.
6. Князев А. Основы тележурналистики и телерепортажа: Учебное пособие / А. Князев. – Бишкек: КРСУ, 2001. – 403 с.
7. Макаров Ю. Телебачення / Капелюшний А. Енциклопедія афоризмів, крилатих фраз, цитат. «Журналіст – це не професія, звання». – Львів: ПАІС, 2008. – С. 408.
8. Муратов А. Телевизионное общение в кадре и за кадром. – М.: Аспект Пресс, 2004. – 215 с.
9. Телевизионная журналистика / Г.Кузнецов, В.Цвик, А.Юровский. – 4-е издание. – М.: Высшая школа, 2002. – 272 с.
10. Ширман Р. Алхимия режиссуры. Мастер-клас! – К.: Телерадиокурьер, 2008. – 448 с.
11. Яковець А.В. Телевізійна журналістика: теорія і практика: Підручник / А.В.Яковець. – К.: Видавничий дім «Кисво-Могилянська академія», 2007 – 240 с.

In the article the peculiarities of students work-shops formation in higher educational institutions particularly in Zaporizhzhya National University is investigated. The material and technical equipment of the work-shop, staff structure, peculiarities of operation, programme content of broadcasting for youth as well as methods of combination of creative work with educational process in the training of TV journalists were analyzed.

Key words: TV work-shop, local network, television equipment, rear-projection, non-linear editing, students projects, news broadcasting, programmes assembly.

УДК 070.23(477)

С. В. Шевчук

*Національний педагогічний університет ім. М. П. Драгоманова,
м. Київ*

ПРОБЛЕМИ ЖАНРОВОГО ПЛАНУВАННЯ СУЧАСНИХ РЕГІОНАЛЬНИХ ГАЗЕТ УКРАЇНИ

У статті проаналізовано проблеми жанротворення та жанрового планування сучасної регіональної преси.

Ключові слова: інформаційні жанри, аналітичні жанри, художньо-публіцистичні жанри, жанрове планування, трансформації жанрової системи в сучасній журналістиці.

Внутрішнє реформування ЗМК, запровадження нових професійних стандартів і редакторських практик, що відбуваються протягом останніх десятиліть, докорінно змінили жанрову ієрархію преси: одні жанри (нарис, фейлетон, передова стаття, памфлет) стали менш поширеними, інші (інтерв'ю, журналістське розслідування та есе) – вийшли в лідери. Дедалі виразніше почала проявлятися тенденція до дифузії жанрів.

Проблемам модифікації жанрової системи сучасних українських газет на сьогодні вже присвячено чимало наукових досліджень. Праці В. Здоровеги [7], М. Василенка [2], О. Тертичного [10], В. Шкляра [14] дозволяють синтезувати досвід різних журналістикознавчих шкіл, виробити загальні підходи до трансформаційних процесів і пояснити вітчизняну специфіку жанротворення.

Сучасні науковці звертають неабияку увагу на значні зміни в структурі окремих жанрів – замітки (А. Івашук [8]), нарис (М. Воронова [3], Т. Стижевська [9]), рецензії (О. Харитоненко [13]), репортажу (М. Василенко [2], Н. Герасимчук [4]), анекдоту (Г. Денискіна [6]).

Однак, варто зауважити, більшість цих досліджень проводиться зазвичай на матеріалі столичних газетних видань. Винятком можна вважати праці І.Белінської [1], Ю. Фінклера [12]). Проблеми жанротворення в регіональній пресі залишаються на периферії уваги науковців. Хоча значення регіональних видань не можна недооцінювати: «Варто інколи уявляти собі основні чинники, які впливають на характер окремих періодичних видань у регіонах, формування їхнього поточного та перспективного репертуару, навіть індивідуальної творчої манери журналістів тощо. Типологія соціального попиту на пресу є специфічною для кожного територіального соціуму; основу цієї типології становить актуальна владно-партійна, політична та соціально-економічна характеристика соціуму. У цьому аспекті преса територіального соціуму – на відміну від центральної – є цілком адекватним

соціальним і значною мірою політичним барометром регіонального соціуму. У цьому полягає суттєве прикладне значення процесів, що відбуваються в регіональній періодиці, яка більш об'єктивно, ніж центральна преса, віддзеркалює реальний стан справ у певному регіоні. Сукупність же регіональної преси дає можливість говорити про достатньо об'єктивну характеристику тих процесів, які відбуваються в Україні в цілому» [12, с. 34].

У статті охарактеризовані не вивчені на сьогодні особливості системи жанрів саме в регіональних виданнях, що й зумовлює **актуальність дослідження**.

Мета дослідження – проаналізувати особливості жанрового планування сучасних регіональних періодичних видань, зафіксувати зміни в усталеній системі жанрів та в самих жанрах, з'ясувати причини та пояснити явище ігнорування одних і поширення інших жанрів, виявити модифікації жанрової структури конкретних публікацій.

Для аналізу були взяті видання «33 канал» (Вінниця), «Молодіжна газета Вінничини», «Подільська радниця», «Галичина», «Вечірня Полтава» за 2010 рік. Для порівняння жанрового планування регіональних видань із виданнями столичними використовувались висновки О.В. Голік із статті «Жанровий арсенал газети Дзеркало тижня» [5].

Для того, щоб говорити про специфіку жанрових модифікацій сучасних регіональних видань, потрібно з'ясувати, які жанри використовуються на шпальтах цих газет частіше, які є для них периферійними. Саме тому доцільно спершу проаналізувати специфіку жанрово-тематичного планування якомога більшої кількості громадсько-політичних регіональних видань. Дані статистичного аналізу доцільно систематизувати в таблиці.

Таблиця 1

Жанрове планування одного номеру в регіональних газетних виданнях

	«33 канал»	«Молодіжна газета Вінничини»	«Подільська радниця»	«Галичина»	«Вечірня Полтава»	«Рівне вечірне»
замітка	8	8			16	13
інтерв'ю	1	2		1	4	1
інтерв'ю-нарис	2					
репортаж	1	2	4	2	1	
звіт	2					3
стаття	2	1	6	4	7	1
коментар	1					1
лист	7	8	5	1		
нарис	2		2	1	2	
есе					1	
життєва історія	2	2				3

Проаналізуємо отримані статистичні дані. Сітка номеру регіонального видання передбачає використання від 4 до 8 жанрів. Тобто, фіксується доволі низька жанрова різноманітність.

Номер регіонального видання формується з публікацій, які належать до жанрів замітки, інтерв'ю, репортажу, звіту, статті, коментаря, листів, нарису, есе, життєвої історії. Не використовуються жанри фейлетону, памфлету, кореспонденції, огляду, огляду преси, рецензії, журналістського розслідування, а також такі нові жанри як рейтинг, моніторинг, анкета, версія, гіпотезі, прогноз.

За частотністю використання тих чи інших жанрів видання поділились на дві групи: 1) «33 канал», «Молодіжна газета Вінничини» та «Рівне вечірне» надають перевагу інформаційним типам відображення дійсності: найбільш частотними в них є замітка (7-9) та лист (7-9) (лист виконує в цих виданнях функцію інформаційної кореспонденції: дописувачі-читачі намагаються проінформувати суспільство, а не проаналізувати якусь проблему); 2) в газетах «Подільська радниця», «Галичина», «Вечірня Полтава» домінує жанр статті (4-7 проти 1-2), тобто редакція більш активно використовує аналітичні методи дослідження дійсності.

Однаково популярними в усіх аналізованих виданнях є художньо-публіцистичні жанри. Це цікаво з огляду на те, що столичні видання протягом останніх десятиліть уникають нарисів і життєвих історій. Об'єднує столичні та регіональні видання стійке табу на фейлетон і памфлет, а також сатиричний коментар, тобто всі художньо-публіцистичні сатиричні жанри.

У групі художньо-публіцистичних жанрів використовуються нарис-інтерв'ю та життєві історії, в структурі яких поєднуються елементи міні-оповідання, нарису, біографії та інтерв'ю.

Модифікації жанрової структури конкретних публікацій регіональних ЗМІ продемонструємо на прикладі двох текстів.

Розглянемо досить ґрунтовну статтю «Скільки навчатимуться наші діти – 10 чи 12 років?» (33 канал, 2010 р.).

«Всі знають приказку: вік живи – вік учись! Щоправда, нині більшість наших співвітчизників погоджується з її продовженням – все одно дурнем помреш.

Між тим, у Верховній Раді дуже жваво обговорюється новий законопроект, який пропонує освітянам повернутися до десятилітньої системи освіти і до н'ятибальної шкали оцінювання. Думки розділилися: одні обома руками «за», інші схвалюють 12-річну програму здобування середньої освіти. Що з цього приводу думають вінницькі освітяни?

На тверде переконання начальника управління освіти і науки облдержадміністрації Ігоря Івасюка, цей законопроект надто поспішний. А це – надзвичайно непрофесійний. Хоча б тому, що в більшості країн світу середня освіта триває 12 років. У Франції, Англії та США – 13. Зауважте – це країни з високим рівнем життя і могутнім економічним розвитком.

<...>

«Цей законопроект – виключно політична акція, – зазначив Ігор Івасюк. – Сподіваюся, що здоровий глузд переможе!» Так і сталося – законопроект відхилили».

Варто визнати, що це досить ґрунтовна, з серйозною системою аргументації стаття. Однак помилки тут є, і саме вони вказують на нерозуміння журналістами й редакторами природи жанрів.

Основна інформаційна помилка цієї публікації криється в наступному: читачеві повідомляється, що у Верховній Раді розглядається певний законопроект. В кінці статті зазначено, що законопроект відхилено. А про що ж і для чого написаний цей матеріал?

Автор помилився у виборі предмету повідомлення. Обговорення проекту та його відхилення – це подія, тобто предмет для висвітлення в замітці. Потрібно було просто зазначити, що розмови щодо 10-річного чи 12-річного навчання ведуться в нашій країні вже досить довго і стали причиною запеклих дискусій. Це вже проблема, яка може бути принагідним предметом аналізу в статті.

Є ще одне запитання, яке можна було б задати авторові й редактору. Можливо, ця публікація мислилась як коментар? Справді, для такого висновку є підстави. Автор зазначає, що є подія, з нею пов'язана низка проблем, а далі пише: «Що з цього приводу думають вінницькі освітяни?». Однак у тексті 1) не зазначено, чи це коментар одного тільки начальника управління освіти і науки облдержадміністрації Ігоря Івасюка, чи автор цікавився думкою інших людей; 2) невідомо, де межа між тим, що думає Ігор Івасюк, і тим, що думає автор (адже позиція респондента подається і через пряму мову, і через непряму, і за допомогою діалогу). Це своєрідний конфлікт точок зору в оповіді, якого не вдалось уникнути.

Редактор міг кваліфікувати цю публікацію як полемічну статтю (тоді йому довелося би більш чітко й коректно окреслити предмет аналізу на початку), або як аналітичний коментар (для цього потрібно було б проаналізувати й виправити помилки в системі викладу).

Розглянемо ще одну статтю: «Усі в садок! Куди вести дитину?» («Рівне вечірнє», 2010 р.).

«Серпневий ажіотаж у тихих дитсадківських двориках встиг стати звичайним явищем для незалежної України. Уже не перший рік жителям великих міст доводиться «стовбитися» місце в дитсадку свого району як мінімум за два роки до відправлення дитини в колектив. <...>

Бєбі-бум як НП

<...> Сама по собі підбадьорююча і доовгоочікувана статистика, що свідчить про бєбі-бум, що спалахнув в останні роки в Україні, виявилася головним боєм для молодих батьків і чиновників з Міносвіти. Особливо гостро проблема постала в нинішньому році, коли МОН намірилося негайно наблизити країну до європейських стандартів, зобов'язавши всіх дітей 5-річного віку одержувати дошкільну освіту. Результат – цілком «ринковий»: різкий стрибок попиту на дитсадківські послуги і дефіцит місць у дошкільних установах відразу викликав негайне зростання неофіційних розцінок у цій сфері.

Перша карта

Шостого липня Верховна Рада України прийняла зміни в Закон «Про освіту», затвердивши 11-річну систему середньої освіти, а разом з нею – обов'язкову дошкільну освіту. <...> Головне – одержати цю дошкільну освіту, після завершення курсу якої малюки тепер повинні будуть мати своєрідний «диплом». У МОН його назвали психолого-педагогічною картою. Планується, що в документі вихователі дитсадкових груп будуть залишати рекомендації вчителям майбутнього школяра, інформуючи їх про його здібності і психологічні особливості. <...>

Через травми – до партії

Тим часом, усе ті ж статистичні дані свідчать про те, що благі наміри МОН можуть викликати різке підвищення рівня корупції в системі дошкільної освіти і численні психологічні травми в дітей, змушених цілими днями «навчатися спілкуванню» у перенаселених дитсадківських групах.

З одного боку, у переважній кількості шкіл від 6-річного малюка при вступі вимагають скласти відразу кілька «іспитів»... <...>

З іншого боку, садки переповнені, а неофіційні розцінки на зарахування дитини в групу стрімко зростають. Стартовий (неофіційний) внесок за вступ дитини в дитсадок зріс у середньому вдвічі: наприклад, якщо торік у Києві він становив від 300 до 800 грн. (залежно від престижності закладу), то нині батьки, які бажають пристроїти нащадків у дитсадки в центральних районах столиці, готові викласти від 1 до 1,5 тис. грн. І, як правило, подібний ажіотаж обумовлюється тим, що батьки жертвують якістю заради самого факту зарахування дитини в групу.

Нині МОН розробляє концепцію державної цільової програми на період до 2017 року, де прописуються шляхи забезпечення дітей дошкільною освітою, а також положення про дитсадки сімейного типу. Губернатори і мери, у свою чергу, урочисто присягаються виселяти комерційні фірми з перепрофільованих і орендованих будівель колишніх дитсадків і ударними темпами будувати нові садки».

За своєю жанровою природою цей матеріал можна віднести до полемічної статті. Такого роду статті зазвичай публікуються, коли в суспільстві виникає суперечка з приводу яких-небудь значних проблем. У нашому конкретному випадку аналізується подія (прийняття змін до Закону «Про освіту» про обов'язкову дошкільну освіту), яка викликає неоднозначну реакцію соціуму. Однак нерозуміння журналістами й редакторами природи жанрів призводить до помилок, яких саме, розглянемо далі.

Автор нечітко сформулював предмет повідомлення. Основний зміст повідомлення – обов'язкова дошкільна освіта, її впровадження та ряд проблем, що виникають у зв'язку з цим. На це нас підштовхує й інформаційний привід цієї статті – прийняття змін до Закону «Про освіту». Та про це немає ні слова у ліді, де автор переживує заявлену тему переповненості дитячих садків. Про предмет повідомлення ми дізнаємося аж у кінці першої частини матеріалу.

Читачеві мають бути зрозумілі ті методи, які журналіст застосовує при оцінці явищ. Це допомагає аудиторії правильно сприймати значущість для себе загальних подій, виробляти свою лінію поведінки, дій. У рішенні цієї задачі журналістові допомагає дотримання певних методичних установок. Одна з них полягає в тому, що стаття ділиться на три частини: вступ, головну частину, висновок.

У першій третині статті читачеві дається актуальний привід дізнатися, чому ця ситуація аналізується, чому вона важлива для суспільства, чому її потрібно дозволити. Саме тому найгостріше, найболючіше, найактуальніше автор повинен виносити на передній план. А не втискувати, як у нашому випадку, в останні два речення.

У головній частині статті автор має ще прицільніше сфокусуватися на концептуальній лінії. Не можна, щоб ця лінія втрачалася в гущі фактів. І якщо в частині, де розповідається про позицію МОН, аргументи впорядковані та логічні. У фрагменті, де повідомляється про «інший бік медалі» цієї реформи, автор перестрибує з психологічних травм дітей до вступних іспитів у школі, корупції і ажіотажу у садочках. А в якості одного з аргументів наводить незрозумілі статистичні дані.

Можливо, ця публікація мислилась як коментар? Справді, для такого висновку є підстави. В ході міркування нова подія, що коментується, зв'язується з ширшими загальними процесами, ситуаціями і завданнями, як правило вже відомими аудиторії. Таким чином, здійснюються інтерпретація нових явищ, їх пояснення, оцінка. Так і є у нашому випадку, рішення влади про обов'язкову освіту дошкільнят переноситься на ширший соціальний ґрунт, коментується та інтерпретується, зважаючи на і так непросту ситуацію у цій сфері. Але хороший коментар має завжди хороший логічний висновок. А наш автор закінчує іронічним переповіданням слів та обіцянок чиновників.

Таким чином, аналізований матеріал хибує на порушення композиційних норм структурування статті, недостатність і непослідовність аргументації, відсутність висновків, що в межах будь-якої аналітичної публікації неприпустимо.

Отже, здійснений аналіз дозволяє зробити такі **висновки**: 1) у регіональних виданнях не приділяється належної уваги жанровому варіюванню публікацій в межах одного номера (у середньому це 4-5 жанрів); 2) на відміну від центральних загальнополітичних видань свою значимість зберігають художньо-публіцистичні жанри; 3) зовсім не використовуються жанри фейлетону, памфлету, кореспонденції, огляду, огляду преси, рецензії, журналістського розслідування, а також такі нові жанри як рейтинг, моніторинг, анкета, версія, гіпотезі, прогноз; 4) ані авторам, ані редакторам не вдається уникати помилок невідповідності твору обраному жанру, що засвідчує нерозуміння комунікативної значимості жанрової системи журналістських публікацій.

Список використаних джерел

1. Белінська І.В. Тематична модель сучасного регіонального видання (на матеріалі друкованої газетної періодики Кіровоградщини за 1991-2003 роки) : дис... канд. філол. наук: 10.01.08 / І.В. Белінська. – К.: Київський національний ун-т ім. Тараса Шевченка, 2004.
2. Василенко М. К. Динаміка розвитку інформаційних та аналітичних жанрів в українській пресі: Монографія / М.К. Василенко. – К.: Інститут журналістики КНУ імені Тараса Шевченка, 2006.– 238 с.
3. Воронова М.Ю. Сучасна портретистика. Проблема жанру / М.Ю. Воронова // Наукові записки. – К., 2002. – Т. 8. – С. 145-149.
4. Герасимчук Н. Своєрідність фейлетону як жанру сатиричної публіцистики початку 20 століття / Н. Герасимчук // Журналістика, філологія та медіаосвіта. Збірник наукових доповідей. Т. 1. – Полтава, 2009. – С. 70-76.

-
5. Голік О.В. Жанровий арсенал газети «Дзеркало тижня» (2004–2005) / О.В. Голік // Наукові записки Інституту журналістики КНУ ім. Тараса Шевченка. Т. 15. – Режим доступу до ресурсу: <http://journalib.univ.kiev.ua>.
 6. Денискіна Г.О. Мовно-жанрова еволюція анекдота в газетних текстах / Г.О. Денискіна // Наукові записки Інституту журналістики КНУ ім. Тараса Шевченка. Т. 15. – Режим доступу до ресурсу: <http://journalib.univ.kiev.ua>
 7. Здоровега В.Й. Теорія і методика журналістської творчості / В.Й.Здоровега. – Львів: ПАІС, 2004. – 268 с.
 8. Іващук А.А. Інтерпретація жанру замітки і факту в сучасному українському журналістикознавстві / А. Іващук // Наукові записки Інституту журналістики КНУ ім. Тараса Шевченка. Т. 15. – Режим доступу до ресурсу: <http://journalib.univ.kiev.ua>.
 9. Стрижевська Т. Трансформація портретного нарису на сторінках жіночих видань / Т.Стрижевська // Журналістика, філологія та медіаосвіта. Збірник наукових доповідей. Т. 2. – Полтава, 2009. – С. 346-349
 10. Тертычный А.А. Трансформация жанровой структуры современной печати / А.А.Тертычный // Вестник Московского ун-та. Сер. 10. Журналистика. 2002. №2. – С. 54-63.
 11. Тертычный А.А. Аналитическая журналистика / А.А. Тертычный. – М., 1998.
 12. Фінклер Ю.Е. Чинники тиску влади на місцеву пресу / Ю.Е.Фінклер // Наукові записки Інституту журналістики КНУ ім. Тараса Шевченка. Т. 15. – Режим доступу до ресурсу: <http://journalib.univ.kiev.ua>
 13. Харитоненко О. Сучасні трансформації жанру літературної рецензії в масмедійному просторі України / О.Харитоненко // Журналістика, філологія та медіаосвіта. Збірник наукових доповідей. Т. 2. – Полтава, 2009. – С. 382-387.
 14. Шкляр В. Журналістська майстерність: поетика журналістського твору : конспект лекцій / В. Шкляр. – К., 1999. – 256 с.

In the article the problems of modern regional press genre planning are analyzed.

Key words: informational genres, analytical genres, art-journalistic genres, genre planning, transformation of the genre system in modern journalism.